

Een wijs iemand is meer bezig met de toekomst van volgende generaties

Hoe kun je wijs ouder worden? Het is deze vraag die ethicus Frits de Lange intrigeert nu hij zelf op de drempel van pensionering staat. Na een lange zoektocht denkt hij het te weten: door zelfkennis jezelf overstijgen.

Recensie

Piet Halma

Met de zin 'Iedereen wil graag oud worden, maar bijna niemand wil het zijn', moet je bij De Lange (Vriezenveen, 1955) niet aankomen. Hij heeft een model voor ogen niet zozeer van *successful aging*, succesvol ouder worden, als wel van *conscious aging*, het bewust ouder worden. Natuurlijk is er sprake van lichamelijke achteruitgang en lijkt het dat ouder worden een en al inleveren is.

Voor Frits de Lange is de laatste levensfase, dus zo ongeveer vanaf je zestigste, een fase waarin groei en ontwikkeling nog steeds mogelijk zijn. Wijs worden is daarbij het kernbegrip. Iemand is wijs, zo beweert hij, als hij zichzelf op zijn minst kan relativiseren. Hij gebruikt daarvoor de term gero-transcendentie: ouderen ontwikkelen een andere visie op zichzelf, op anderen, ja op de kosmos als geheel, waarbij de gehechtheid aan hun eigen zelf er minder toe doet. Zelfonthechting noemt De Lange dat.

Het pad van de mystiek is voor De Lange, hoogleraar ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit Groningen (PThU), een inspirerend pad. Hij doet daarbij een groot beroep op de spirituele antenne van

de lezer. Dit pad van de wijsheid loopt van zelfrelativering via zelfverruiming naar zelfonthechting. Zijn queeste leidt hem langs vroege en late filosofen, psychoanalytici en ontwikkelingspsychologen, maar ook zoekt hij zijn inspiratie in het hindoeïsme en het boeddhisme.

Inzicht van Job

Wijsheid omschrijft De Lange als 'zelfkennis die uitmondt in relativisering van het ego-perspectief'. Dat betekent voor mensen het eigen ik kunnen loslaten ten gunste van een breder doel. De enige Bijbelse bron die hij hier opvoert, is die van het Bijbelboek Job. Hij ziet de hoofdpersoon als een door schade en schande wijs geworden mens. In de gesprekken met zijn vrienden komen de centrale vragen terug. Valt de wijsheid aan de oudsten toe? Groeit inzicht met het vorderen van de jaren? Jobs inzicht dat 'de vreze des Heeren het begin is van de wijsheid' verstaat De Lange dan ook als: hoe meer je je weet te voegen naar wat je grenzeloos te boven gaat, des te wijzer ben je. Echt geluk ligt niet in bezit en welvaart, maar is de beloning op relativerend zelfinzicht, is de les die hij van Job leert.

De vraag is dus niet wat je op je oude dag gaat doen, maar welke persoon je dan aan het worden bent. Wat dat concreet betekent voor je dagelijks leven? Op het eind

Je leeft dus in zekere zin over je graf heen. Je identiteit verschuift dan van 'wie ik ben' naar 'ik ben wat er van mij blijft voortleven'. Foto: Shutterstock

De vraag is niet wat je op je oude dag gaat doen, maar welke persoon je dan aan het worden bent

van zijn zoektocht geeft De Lange een paar tips: beperk je sociale contacten tot een kleine *in-group*, van goede vrienden en relaties, waar je graag gezien blijft. Hield je

vroeger tien schoteltjes in de lucht draaiende, nu kies je voor één activiteit waar je al goed in was en daar doe je dan extra je best op.

Het ideale zelfbeeld over wie je zou kunnen zijn stel je flink naar beneden bij, zodat je minder gefrustreerd raakt over wie je werkelijk bent. Je wilt voortleven in komende generaties. Uiteindelijk laat je je ego een stille dood sterven voordat je zelf de geest geeft.

En hoe actueel met de verkiezingen in aantocht: een wijs iemand is meer bezig met de toekomst van volgende generaties dan die van zichzelf. Je leeft dus in zekere zin over je graf heen. Je identiteit verschuift dan van 'wie ik ben' naar 'ik

ben wat er van mij blijft voortleven'.

De Lange staat nu aan het begin van een nieuwe fase. Over een aantal jaren – bij leven en welzijn – een vervolgboek, met hoe deze inzichten bij hemzelf uiteindelijk zijn uitgepakt?

► Eindelijk volwassen. De wijsheid van de tweede levenshelft. Frits de Lange. Ten Have, 20,99 euro

